

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta. Lailla korvattaisiin voimassa oleva liha- ja maitohygienialaki, kalahygienialaki ja munavalmistehygienialaki, jäljempänä *hygienialait*.

Ehdotettu laki kokoaisi yhteen kaikki hygienialait siten, ettei niiden kokonaissisältö olennaisesti muuttuisi. Uuden lain soveltamisala kattaisi kuitenkin kaikki eläimistä saatavat elintarvikkeet siinä laajuudessa kuin asetuksella tarkemmin säädettäisiin.

Lailla yhdenmukaistettaisiin omalta osaltaan eduskunnan edellyttämällä tavalla ympäristöterveydenhuollon maksujärjestelmää, päätösvallan siirtoa, oikeusturvaa sekä pakko- ja katoimia koskevat säännökset. Sillä mahdollistettaisiin kaikkien Euroopan yhteisön (EY) antamien eläimistä saatavien elintarvikkeita koskevien hygieniamääräysten voimaansaataminen sekä kansallisten hygieniamääräysten antaminen silloin, kun asia ei kuulu EY:n lainsäädännön piiriin.

Uusi laki tulisi koskemaan vain EY:n sisämarkkinatoimintaa. Tässä suhteessa ehdotettu laki poikkeaisi voimassa olevista neljästä

hygienialaista. Kolmansista maista tapahtuvaa tuontia käsittelevä laki olisi tarkoitus säätää erikseen.

Lailla tehtäisiin mahdolliseksi kuntien ja valtion yhteistyö valvonta- ja tarkastustoimenpiteiden toteuttamisessa. Se antaisi myös mahdollisuudet laajempaan kansallisten määräysten antamiseen kuin voimassa olevat hygienialait. Uudella lailla olisi tarkoitus myös asettaa ehdotetun lain mukaisia tehtäviä kunnissa hoitaville viranhaltijoille selkeät pätevyysvaatimukset.

Uusi laki olisi korostetusti valtuuslaki ja tarkemmat määräykset annettaisiin asianomaisen ministeriön päätöksillä. Lain voimaan tultua olisi tarkoitus säilyttää voimassa nykyisten hygienialakien nojalla annetut ministeriön päätökset siihen saakka, kunnes niitä olisi tarpeen muuttaa.

Esitys liittyy hallituksen esitykseen eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskevaksi lainsäädännöksi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta ehdotetun lain kanssa vuoden 1997 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila	4
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	4
2.2. Nykytilan arviointi	6
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
4. Esityksen vaikutukset	7
4.1. Taloudelliset vaikutukset	7
4.2. Organisaatiovaikutukset	8
5. Asian valmistelu	8
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	8
6.1. Riippuvuus muista esityksistä	8
6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista	8
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1. Lakiehdotuksen perustelut	9
1. luku. Yleiset säännökset	9
2. luku. Viranomaiset	10
3. luku. Eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevat vaatimukset	12
4. luku. Laitoksia ja niiden toimintaa koskevat vaatimukset	12
5, 6 ja 7. luvut Valvonta, muutoksenhaku ja rangaistussäännökset	12
8. luku. Erinäiset säännökset	12
9. luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	14
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	14
3. Voimaantulo	15
LAKIEHDOTUS	16

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Hyväksyessään 19 päivänä kesäkuuta 1995 lain maitohygienialain 23 §:n muuttamisesta (987/95) eduskunta liitti vastaukseensa hallituksen esitykseen seuraavan punnen:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin ympäristöterveydenhuollon maksujärjestelmiä, päätösvalan siirtoa, oikeusturvaa ja pakkotoimia koskevan säännösten yhdenmukaistamiseksi."

Eduskunnan edellytysten toteuttamiseksi laati maa- ja metsätalousministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen ja Elintarvikeviraston samoin kuin Suomen Kuntaliiton edustajien muodostama neuvotteluryhmä ehdotuksen ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi. Käsiteltävässä lakiehdotuksessa on otettu huomioon tässä yhteistyössä laaditut yhtenäistämisperiaatteet.

Suomen liittyttyä Euroopan unionin (EU) jäseneksi eläimistä saatavien elintarvikkeiden sisämarkkinavalvontaa koskevat Euroopan yhteisön (EY) säädökset saatettiin Suomessa voimaan muuttamalla liha-, kala-, maito- ja munavalmistehygienialakeja (511, 330, 671 ja 517/94), jäljempänä *hygienialait*, sekä niiden ja eläintautilain (55/80) nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Näiden säännösten ja määräysten mukaan muista EU:n jäsenvaltioista saapuvien eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaan kuuluu sekä tuotteiden elintarvikehygieeniseen laatuun että eläintautimääräyksiin liittyvää valvontaa. Eläimistä saataviin elintarvikkeisiin viime aikoina liittyneet salmonella-, lääkejäämä- ja BSE (ns. hullun lehmän tauti) -ongelmat ovat myös korostaneet eläintautien ja eläinten lääkityksen voimakasta liittymistä eläimistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuuteen. Nämä ongelmat ovat tuoneet esiin tarvetta valvonnan yhtenäiseen ulottamiseen tuotantotilalta aina valmistuslaitoksiin saakka. Eläintautien, eläinten lääkityksen sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuuden ja laadun valvonnan yhtenäiseen toteuttamiseen on parhaat edellytykset elintarvikehygieniaan perehtyneillä eläinlääkäreillä. Eläintautimääräysten valvonnan osalta toi-

mivalta paikallistasolla on nykyisin vain kunnaneläinlääkäreillä.

EU-jäsenyyteen liittyvä toisista jäsenvaltioista saapuvien eläimistä saatavien elintarvikkeiden sisämarkkinavalvonta on uudenlainen valvontajärjestelmä maassamme, josta johtuen sen toteuttamisessa on ollut tiettyjä käynnistymisvaikeuksia sekä valtakunnallisella että paikallisella tasolla. Hallitukselle esitettiin keväällä 1996 kirjallinen kysymys eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan toimivuudesta ja lisäksi eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta lähetti 7 päivänä toukokuuta 1996 valtioneuvostolle kirjeen eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan tehostamisesta. Kirjeessään valiokunta ilmoittaa kannanottonaan, että hallituksen tulee viipymättä antaa eduskunnalle hallituksen esitys koskien eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan tehostamista siten, että kunnaneläinlääkärit kytetään selkeästi mukaan kaikkeen hygienialakien soveltamisalan piiriin kuuluvaan paikallistason valvontaan. Lakiehdotus on tältä osin laadittu valiokunnan edellytysten mukaisesti.

EY on antanut viime aikoina uusia hygieniasäädöksiä sellaisista eläimistä saatavista elintarvikkeista, jotka eivät kuulu nykyisten hygienialakien soveltamisalaan, kuten eläinten terveyttä ja kansanterveyttä koskevista vaatimuksista sellaisten tuotteiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa, joita eivät koske direktiivin 89/662/ETY ja, taudinaiheuttajien osalta, direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I luvussa mainittujen erityisten yhteisön säädösten kyseiset vaatimukset, annetun neuvoston direktiivin 92/118/ETY liitteen II muuttamisesta annettu komission päätös (96/340/EY), ja elävissä eläimissä ja niistä saaduissa tuotteissa olevien tiettyjen aineiden ja niiden jäämien osalta suoritettavista tarkastustoimenpiteistä ja direktiivien 85/358/ETY sekä päätösten 89/187/ETY ja 91/664/ETY kumoamisesta annettu neuvoston direktiivi (96/23/ETY). Tällaisia elintarvikkeita on esimerkiksi munat, hunaja, etanat ja sammakon reidet. EY:n uuden direktiivin 96/23/EY mukaan kansalliseen eläimistä saatavien elintarvikkeiden vieraiden aineiden valvontaan on kuuluttava myös

kananmunia ja hunajaa koskeva säännöllinen valvonta. EY:n edellyttämä vierasainevalvonta painottuu nimenomaan lääkejäämien valvontaan ja koskee sekä tuotantiloja että näitä elintarvikkeita käsitteleviä laitoksia ja on siten samantyyppistä kuin nykyisten hygienialakien nojalla toteutettava lihan, maidon, kalastustuotteiden sekä muna- valmistaiden vierasainevalvonta.

Nykyisten hygienialakien soveltamisen yhteydessä on noussut esiin tarve voida antaa kansallisia hygieniamääräyksiä sellaisilta osa-alueilta, joita ei ole yksityiskohtaisesti EY:ssä harmonisoitu, sekä sellaisista elintarvikkeista, jotka eivät kuulu EY:n lainsäädännön piiriin. Tällaisia kyseeseen tulevia asioita olisivat esimerkiksi ternimaitoa koskevat hygieniamääräykset.

Nyt voimassa olevissa hygienialaeissa on maahantuonti- ja maastavientivalvontaa koskevat säännökset. Nämä säännökset käsittelevät EY:n ulkopuolelta tuotavia hygienialakien tarkoittamia elintarvikkeita. EY:n ulkopuolelta, kolmansista maista, tuotavien eläimien ja eläimistä saatavien tuotteiden tarkastuksesta ja niille asetetuista vaatimuksista on EY:n lainsäädännössä yksityiskohtaiset säännökset. Niiden mukaan kolmansista maista tulevat tuotteet ja elävät eläimet on tarkastettava eläinlääkinnällisillä rajatarkastusasemilla. Kyseisistä rajatarkastuksista ja tuotaville tuotteille sekä eläimille asetettavista tuontiehtoista on tarkoitus säätää erillisessä laissa, jota koskeva hallituksen esitys (HE 187/1996 vp.) eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskevaksi lainsäädännöksi on saatettu eduskunnan käsiteltäväksi.

Nykyisin on voimassa neljä erillistä eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevaa hygienialakia. Niiden soveltamisalaan eivät kuulu kaikki eläimistä saatavat elintarvikkeet. Esimerkiksi kananmunat, hunaja, sammakot ja etanat jäävät hygienialakien soveltamisalan ulkopuolelle. Koska kaikkien eläimistä saatavien elintarvikkeiden ottaminen elintarvikehygieenisinä vaatimuksia ja valvontaa käsittelevän lainsäädännön piiriin on välttämätöntä, on yksinkertaisinta ja tehokkainta säätää vain yksi eläimistä saatavia elintarvikkeita koskeva hygienialaki. Yhden lain säätämistä puoltaa myös se, että neljässä erillisessä hygienialaissa on runsaasti täysin samanlaisia säännöksiä, joiden yhteen lakiin sijoittaminen tekee lainsäädännön soveltamisen yksinkertaisemmaksi. Lisäksi sellaisissa tapauksissa, joissa kaikkia voimassa olevia

hygienialakeja olisi muutettava, päästään vain yhden lain muuttamisella.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) täytäntöönpanemiseksi annettiin vuonna 1994 neljä erillistä hygienialakia. Lihahygienialain soveltamisalaan kuuluivat liha ja lihatuotteet, kalahygienialain soveltamisalaan kalat ja muut kalastustuotteet sekä niistä tehdyt valmisteet ja jalosteet ja maitohygienialain soveltamisalaan kuuluivat puolestaan maito ja maitopohjaiset tuotteet. Munavalmistehygienialaissa olivat säännökset ainoastaan munavalmisteista. Hygienialait laadittiin siten, että ne kattoivat vain ETA-sopimuksen sisältämät asianomaiset EY-säädökset.

Suomen liittyttyä Euroopan unioniin hygienialakeja muutettiin siten, että niissä otettiin huomioon ETA-sopimukseen sisällytetyt EY-säädökset. Lakeihin otettiin tuoloin säännökset eläinlääkinnällisistä tarkastuksista EY:n sisämarkkinoilla, eläinlääkinnällisistä rajatarkastuksista sekä eräistä mak-suista.

Hygienialakien soveltamisalat

Voimassa olevien hygienialakien soveltamisalat seuraavat tarkoin taustana olevien EY-säädösten soveltamisaloja. Laeissa on lueteltu eläinlajit, joista saataviin elintarvikkeisiin lakeja sovelletaan. Niiden soveltamisalue rajautuu yleisesti vähittäiskauppavaihetta edeltäviin toimintoihin.

Viranomaiset

Hygienialakien valtakunnallisesta toimeenpanosta huolehtii maa- ja metsätalousministeriö. Valvontaa johtaa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ja läänin alueella lääninhallitus. Kuntien velvollisuutena on lakien mukaan huolehtia valvonnan ja tarkastuksen paikallisesta toteutuksesta. Teurastamossa ja sen yhteydessä olevassa liha-alan laitoksessa lihahygienialain mukainen valvonta ja tarkastus kuuluu kuitenkin eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle, jonka palveluksessa on tätä tehtävää varten tarkastuseläinlääkäreitä

ja heitä avustavaa henkilökuntaa.

Elintarvikehygieeniset vaatimukset

Kaikkiin hygienialakeihin sisältyy säännös, jossa asetetaan kyseisen lain tarkoittamille elintarvikkeille yleiset elintarvikehygieeniset vaatimukset. Lisäksi laeissa on säännökset laitoksille ja niiden toiminnalle asetettavista vaatimuksista sekä omavalvontajärjestelmää.

Maksujärjestelmät

Maksut

1. Lihantarkastus sekä siihen liittyvä valvonta ja tutkimus

Lihahygienialain mukaan valtion suorittamasta lihantarkastuksesta ja siihen liittyvästä toiminnasta saadaan periä laitokselta maksu valtion maksuperustelain (150/92) mukaisesti, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Valtio voi periä maksun myös laitoksen ja omavalvontajärjestelmän hyväksymisestä sekä laitoksen rakennussuunnitteluun liittyvästä tavanomaista laajemmasta neuvonnasta.

Kunnan on puolestaan perittävä maksu sen järjestämästä lihantarkastuksesta sekä leikkaamoiden ja kylmävarastojen valvonnasta ja myös näiden edellyttämästä näytteenotosta ja tutkimisesta.

2. Muu hygienialakien mukainen toiminta

Kaikkien hygienialakien mukaan kunnan on perittävä maksu seuraavista toiminnoista:

a) laitoksen ja sen omavalvontajärjestelmän hyväksymisestä,

b) hygienialakien mukaisen valvonnan edellyttämästä näytteenotosta ja näytteiden tutkimisesta ja

c) ostajamaan edellyttämästä tavanomaista kattavamman valvonnasta vietäessä hygienialakien tarkoittamia elintarvikkeita EY:n ulkopuolisiin maihin.

Kunnan on lisäksi perittävä maksu seuraavista erityistoimenpiteistä:

a) lihahygienialain ja maitohygienialain mukaisesti laitoksen rakentamissuunnitelmia koskevasta tavanomaista laajemmasta neuvonnasta,

b) lihahygienialain perusteella laitoksen

ulkopuolella tapahtuvasta eläimen elävänä tarkastuksesta ja

c) maitohygienialain mukaisesti tuotantotilojen tarkastuksesta.

3. Tuontitarkastukset

Kaikkien voimassaolevien hygienialakien mukaisesti tuontitarkastuksista on perittävä maksu valtion maksuperustelain mukaisesti.

4. Euroopan yhteisön lainsäädännön vaikutukset perittäviin maksuihin

Hygienialakeihin sisältyy säännös, jonka mukaisesti valtion ja kunnan on perittävä muistakin kuin edellä mainituista toimenpiteistä maksu, jos EY:n säädökset niin edellyttävät. Lisäksi kansainvälisten sopimusten niin vaatiessa laitoksilta on perittävä maksu ulkomaisten tarkastajien suorittamista tarkastuksista.

Päätösvallan siirto

Hygienialakien mukaisesti kunnanvaltuusto voi päättää, että toimielin (kunnan valvontaviranomainen) voi siirtää päätösvaltaansa alaiselleen viranhaltijalle. Muissa hygienialaissa paitsi kalahygienialaissa toimielimen päätösvallan siirto-oikeus on rajoitettu niihin asioihin, jotka valtuuston päätöksessä on erikseen mainittu.

Muutoksenhaku

Lihahygienialain muutoksenhakua koskevien säännösten mukaisesti valtion tarkastuseläinlääkärin päätökseen ja kunnan tarkastuseläinlääkärin lihantarkastuspäätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta.

Hygienialaissa on kunnan viranhaltijan päätöstä koskeva valituskielto. Viranhaltijan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla, vaan muutoksenhakekeinona käytetään oikaisumenettelyä. Sen mukaisesti viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus saattaa päätös kunnan asianomaisen toimielimen käsiteltäväksi. Kunnan toimielimen kaikkiin päätöksiin puolestaan voidaan hakea muutosta valittamalla lääninoikeudelta.

Pakkotoimet

Hallinnolliseen pakkoon liittyen voimassa olevissa hygienialaeissa on säännökset kunnan valvontaviranomaisen mahdollisuudesta antaa määräyksiä ja kieltoja terveyshaittojen ehkäisemiseksi. Kiireellisessä tapauksessa kunnan viranhaltija voi tehdä määräyksiä ja kieltoja koskevat päätökset, jolloin niistä on välittömästi ilmoitettava kunnan valvontaviranomaiselle.

Kunnan valvontaviranomaisella on nykyisten hygienialakien mukaan oikeus asettaa kieltojensa ja määräystensä tehosteeksi joko uhkasakko, teettämisuhka tai keskeyttämisuhka. Lääninhallitus voi puolestaan asettaa vastaavat uhat valtion tarkastuseläinlääkärin kieltojen ja määräysten tehosteeksi. Näiden uhkien asettamisessa sovelletaan uhkasakkolain (1113/90) säännöksiä.

Yhteisön sisäinen kauppa, maahantuonti ja maastavienti

Vuoden 1995 alusta voimaan tulleissa hygienialakien muutoksissa on erilliset säännökset, jotka koskevat eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaa EY:n sisämarkkinoilla sekä kolmansista maista tapahtuvan maahantuonnin ja maastaviennin valvontaa.

2.2. Nykytilan arviointi

Kaikki neljä voimassa olevaa hygienialakia ovat puitelakeja, joiden nojalla on annettu useita varsin yksityiskohtaisia ministeriön päätöksiä. Nämä päätökset ovat sisältäneet käytännön valvontatyössä käytettävät määräykset.

Jokaisessa laissa on suuri määrä määritelmiä, jotka on jouduttu selvytyden vuoksi toistamaan ministeriön päätöksissä. Määritelmät ovat tehneet laeista vaikeasti lähestyttäviä ja monimutkaisia. Pääosa hygienialakien säännöksistä, jotka koskevat viranomaisia, elintarvikehygieenisistä perusvaatimuksia, hyväksymismenettelyä ja valvontatoimia sekä oikeusturvaa, ovat täysin identtisiä. Lakien soveltamisalasäännökset ovat hyvin yksityiskohtaisia ja joustamattomia sellaisissa tilanteissa, joissa elintarvikehygieenisistä syistä tarvittaisiin kansallisia määräyksiä.

Hygienialakien soveltamisessa ei käytännössä ole ollut merkittäviä ongelmia. Kuitenkin kuntien viranhaltijoiden kannalta on

ollut ongelmallista se, että elintarvikelain (361/95), terveydensuojelulain (763/94) ja hygienialakien muutoksenhakua, pakkotoimia ja toimivallan siirtoa koskevat säännökset ovat jonkin verran poikenneet toisistaan.

Hygienialakien ja niiden nojalla annettujen määräysten soveltaminen vaatii huomattavaa perehtyneisyyttä elintarvikehygieniaan liittyviin tieteellisiin kysymyksiin ja perehtyneisyyttä myös käytännön valvontatoimiin. Koska eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta kytkeytyy usein elintarviketuotantoon käytettävien eläinten kasvatusolosuhteiden ja eläintautien valvontaan, on tietämys eläintaudeista ja eläinten kasvatuksesta eduksi valvontatehtävää suoritettaessa. Laeissa ei kuitenkaan ole määritelty kunnan viranhaltijoiden pätevyysvaatimuksia yleisesti. Ainoastaan lihantarkastushenkilökunnalle sekä leikkaamoja ja liha-alan kylmävarastoja valvoville viranhaltijoille on asetettu pätevyysvaatimuksia EY:n lainsäädännön nojalla. Edellä mainituista syistä lakien soveltaminen ei ole kaikilta osin ollut yhdenmukaista paikallistasolla. Esimerkiksi uusi, riskinarviointiin ja HACCP (Hazard Analysis Critical Control Point) -järjestelmään pohjautuva omavalvontajärjestelmä ei ole käynnistynyt täysin tyydyttävästi. Juuri tästä asiasta EY:n komission tarkastusyksikkö on antanut Suomen viranomaisille huomautuksia. HACCP-järjestelmä sisältää elintarvikkeisiin liittyvien vaarojen ja riskien arvioinnin sekä näiden riskien hallitsemiseksi tarvittavien kriittisten valvontapisteiden valinnan ja valvonnan.

Kaikissa neljässä elintarvikehygieniää käsittelevässä laissa on erikseen säännökset EY:n sisämarkkinakaupan sekä kolmansista maista tapahtuvan maahantuonnin ja maastaviennin valvonnasta. Sisämarkkinakaupan valvonta on kohdistunut ennen kaikkea niihin yksiköihin, joihin muista jäsenvaltioista tuleva tavaraerä ensimmäiseksi saapuu. Valvonnassa on kiinnitetty huomiota erityisesti salmonellavalvontaan, joka perustuu neuvoston päätöksiin ja Suomen kansalliseen valvontaohjelmaan.

EY:n lainsäädännön mukainen normaali ensisaapumispaikkojen valvonta on toiminut kunnissa tyydyttävällä tavalla. Vaikeuksia on kuitenkin syntynyt siitä, miten voidaan tehokkaasti valvoa salmonellaehtoien täyttymistä toimitettaessa tuoretta lihaa muista jäsenvaltioista ensisaapumispaikkoihin.

Maahantuontivalvonta on kohdistunut kolmansista maista tuotaviin eläimistä saataviin

elintarvikkeisiin. Hygienialakien mukainen toiminta on ollut rajavalvonnassa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen vastuulla. Samanaikaisesti teknisten eläintuotteiden ja elävien eläinten valvontaa ovat suorittaneet erikseen rajaeläinlääkäreiksi määrätyt eläinlääkärit. Tällä tavalla eriytetty toiminta ei ole ollut onnistunutta Euroopan unionin vaatimassa eläinlääkinnällisessä rajatarkastusjärjestelmässä. Tämän vuoksi eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen järjestämisestä sekä tuonnille asetettavista eläintauti- ja elintarvikehygieenisistä vaatimuksista on tarkoitus säätää erillisessä laissa.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on yhdistää neljä erillistä eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevaa hygienialakia. Edelleen päämääränä on laajentaa voimassa olevien hygienialakien yhteistä soveltamisalaa koskemaan kaikkia eläimistä saatavia elintarvikkeita. Soveltamisalaa koskevalla muutoksella tehtäisiin mahdolliseksi kaikkien EY:n antamien eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevien hygieniamääräysten voimaansaattaminen. Ehdotus mahdollistaisi tarvittaessa myös kansallisten määräysten antamisen yhteisöläinsäädännön piiriin kuulumattomista hygieniavaatimuksista.

Uudistuksella yhdenmukaistettaisiin eduskunnan asettamien edellytysten mukaisesti ympäristöterveydenhuoltoon koskevien lakien maksujärjestelmää, päätösvalan siirtoa, oikeusturvaa ja pakkotoimia koskevat säännökset.

Yhdistetty hygienialaki tulisi koskemaan vain EY:n sisämarkkinoita. Lakiin ei siitettäisi mukaan säännöksiä tuontivalvonnasta, joka kohdistuisi tuontiin kolmansista maista.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Kolmansista maista tuotavien eläimistä saataviin elintarvikkeisiin kohdistuva eläinlääkinnällinen rajatarkastus on tapahtunut hygienialakien perusteella. Ehdotetusta laista poistettaisiin kyseistä rajavalvontaa koskevat säännökset ja valvonta tulisi tapahtumaan

uuden, eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta ehdotetun lain perusteella. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden rajavalvonnasta kustannukset ja toiminnasta perittävät tulot eivät olennaisesti muuttuisi, vaan ne siirtyisivät toisen lain perusteella tapahtuvan toiminnan piiriin.

Valtio on kustannuksellaan huolehtinut hygienialakien voimassa ollessa EY:n lainsäädännön edellyttämien vierasainevalvontaohjelmien toteuttamisesta. Valvonnasta laaditaan vuosittain kansalliset ohjelmat, jotka komissio hyväksyy. Tulokset toimitetaan joka vuosi komissiolle. Tästä toiminnasta aiheutuvat kustannukset ovat vuonna 1996 noin 4,2 miljoonaa markkaa. Ohjelmat koskevat kuluvana vuonna lihaa, maitoa, kalaa ja munavalmisteita. Vuonna 1997 mukaan tulevat riistan liha, munat ja hunaja, joiden tutkimuskustannukset ovat yhteensä n. 0,3 miljoonaa markkaa. Valtiolle muodostuisi lain voimaan tultua yhteensä noin 4,5 miljoonan markan kustannukset kansallisten vierasainevalvontaohjelmien toteuttamisesta.

Uuden EY-säädöksen mukaan vierasainevalvonnan kustannuksia voidaan periä teollisuudelta. Kansallisen harkinnan varaan jää se, jaetaanko kustannuksia myös tuottajan maksettavaksi. Yksittäinen jäsenvaltio voi päättää siitä, peritäänkö hunajan vierasainevalvonnasta maksua vai ei. Tarkoituksena on se, että valtio perisi maksun teollisuudelta lihan, maidon, kananmunien ja kalan valvonnasta. Valtiolle syntyisi tuloja tästä perinnästä vuosittain noin 4,4 miljoonaa markkaa.

Kunnallistaloudelliset ja elinkeinoelämään kohdistuvat vaikutukset

Voimassa olevan hygienialainsäädännön mukaisesti kuntien on perittävä maksu hygienialakien mukaisen valvonnan edellyttämien näytteiden ottamisesta ja tutkimisesta. Ehdotetun lain mukaan kunnilla ei enää olisi mahdollisuutta periä näistä toimenpiteistä maksua.

Esitys perustuu Suomen Kuntaliiton puheenjohtolla toimineen epävirallisen työryhmän suositukseen ympäristöterveydenhuoltoon koskevan lainsäädännön maksujärjestelmien yhdenmukaistamisesta. Edellä mainitun työryhmän kannan mukaan yleisen terveyden suojeleminen olisi oltava maksutonta.

Nykyinen elintarvikehygieeninen valvonta perustuu huomattavalta osalta yritysten kus-

tannuksellaan ylläpitämään omavalvontajärjestelmään. Hyvin toimiva omavalvontajärjestelmä vähentää viranomaisvalvonnan tarvetta ja kustannuksia.

Koska omavalvontajärjestelmä on lainsäädännössämme uusi valvontajärjestelmä, sitä ei ole ehditty vielä täysin kaikissa laitoksissa toteuttaa. Muun muassa tästä syystä on mahdollon arvioida tarkoin lainmuutoksesta kunnille aiheutuvien kustannusten todellista määrää. Hyvin toteutetun omavalvontajärjestelmän synnyttämät säästöt viranomaisvalvonnessa ovat kuitenkin todennäköisesti huomattavasti suurempia kuin ehdotetusta muutoksesta aiheutuvat kustannukset.

Elinkeinoelämälle muodostuisi noin 4,4 miljoonan markan lisäkustannukset kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisesta.

4.2. Organisaatiovaikutukset

Voimassa olevien hygienialakien perusorganisaatio säilyisi ehdotuksen mukaan ennallaan. Koska kuitenkin ehdotetusta laista jäisi pois maahantuonti- ja maastavientivalvontaa koskevat säännökset, muuttuisi eläinlääkinnällistä rajatarkastusta koskeva organisaatio siten kuin rajatarkastusta koskevassa lakiehdotuksessa on esitetty.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä. Esityksestä on pyydetty lausunto kauppa- ja teollisuusministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, valtiovarainministeriön hallinnon kehittämisosastolta, sisäasianministeriöltä, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta, Elintarvikelaitokselta, Helsingin yliopiston eläinlääketieteelliseltä tiedekunnalta, Suomen Kuntaliitolta, Elintarviketeollisuusliitolta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitolta, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundilta, Suomen Eläinlääkäriliitolta, Suomen Kuluttajaliitolta, Kuluttajat - Konsumenterna ry:ltä, Suomen Päivittäistavarakauppayhdistykseltä, Kasvintuotannon tarkastuskeskuksesta, Tullihallitukselta, Suomen Kalakauppiaaliitolta, Suomen Kalankasvattajaliitolta, Kalatalouden Keskusliitolta, Suomen Ammattikalastajaliitolta, lääninhallituksilta, Maaseutukeskusten liitolta, Paliskuntain Yhdistykseltä, Suomen Elintarviketyöläisten Liitolta, Liha-teollisuuden tutkimuskeskuksesta, Kuntien

terveystarkastajat r.y.:ltä, Ympäristö- ja Terveystieteiden tutkimuskeskus r.y.:ltä ja Liikealan ammattiliitto r.y.:ltä. Lisäksi lausuntonsa ovat antaneet Suomen Kemistiliitto r.y., Agronomiliitto r.y. sekä Helsingin Yliopiston maatalous-metsätieteellinen tiedekunta.

Saaduissa lausunnoissa pidettiin poikkeuksetta myönteisenä eri hygienialakien yhdistämistä yhdeksi puitelaiksi. Kauppa- ja teollisuusministeriö ja useat järjestöt puutuivat kuitenkin lain mukaisen valvonnan ja tarkastuksen määräämiseen kunnissa eläinlääkäreiden vastuulle. He katsoivat, että Suomen tulisi antaa vain ne valvontahenkilöstöä koskevat pätevyysmääräykset, jotka sisältyvät EY:n lainsäädäntöön. Kauppa- ja teollisuusministeriö esitti lausunnossaan myös sitä, että vähittäismyyntilat ja suurta loudet jätettäisiin kokonaan esitetyn lain soveltamisalan ulkopuolelle. EY:n lainsäädännön mukaan sekä vähittäismyyntipaikat että suurta loudet kuuluvat eläinlääkinnällisen sisämarkkinavalvonnan piiriin silloin, kun niihin toimitetaan eläimistä saatavia elintarvikkeita muista jäsenvaltioista. Tästä syystä niitä ei voida kokonaan jättää esitetyn lain soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi lausunnoissa esitettiin lukuisia muita yksityiskohteisempia huomautuksia, jotka on mahdollisuuksien mukaan otettu valmistelussa huomioon.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Tässä esityksessä ehdotetulla lailla on tarkoitus kumota kaikki neljä voimassa olevaa hygienialakia. Samalla kumoutuvat nykyisissä laeissa olevat tuonti- ja vientivalvontaa koskevat säännökset. Ne on tarkoitus ottaa eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta ehdotettuun lakiin, joka tulisi voimaan samanaikaisesti uuden lain kanssa.

6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Esitys liittyy vierasainevalvonnan osalta neuvoston direktiiviin 96/23/EY. Ne EY-direktiivit, jotka on pantu täytäntöön hygienialaeilla, tulisivat uuden lain voimaan tultua täytäntöön pannuiksi ehdotetun uuden lain nojalla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Yleistä

Yksityiskohtaisissa perusteluissa käsitellään tarkemmin niitä säännöksiä, jotka hygienialakien yhdistämisen yhteydessä muutuvat. Jos ehdotettu laki sisältää sellaisen säännöksen, joka on samanlaisena kaikissa voimassa olevissa hygienialaeissa, siitä mainitaan lyhyesti kunkin pykälän kohdalla.

1. luku. Yleiset säännökset

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §. Lain tarkoitusta on täsmennetty siten, että tavoitteeseen kuuluisi eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieenisen laadun turvaamisen lisäksi myös tartuntojen leviämisen estäminen elintarvikkeiden välityksellä eläimistä ihmisiin. Tavoite on eläinlääkinnällisen elintarvikehygienian keskeinen päämäärä.

2 §. Ehdotetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan kaikkia eläimistä saatavia elintarvikkeita. Asetuksella säädettäisiin soveltamisalasta tarkemmin. Soveltamisalasäännökset hygienialaeissa ovat sisältäneet yksityiskohtaisia luetteloita eläinlajeista ja niistä saatavista elintarvikkeista. Tarkoituksena olisi lakeja yhdistettäessä yksinkertaistaa soveltamisalasäännöstä ja tarkentaa soveltamisalaa alemman asteisilla normeilla. Päämääränä on se, että soveltamisala säilyisi olennaisilta osiltaan nykytilaa vastaavana.

Ehdotettu laki koskisi eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieenistä valvontaa ennen elintarvikeketjun vähittäiskauppavaihetta. Laki ulottuisi kuitenkin myös vähittäiskauppaan ja suurtalouteen silloin, kun nämä toimisivat ensisaapumispaikkoina eli ensimmäisenä vastaanottaisivat toisesta jäsenvaltiosta toimitettuja eläimistä saatavia elintarvikkeita. Soveltamisala ei tältä osin muuttuisi nykyisestä. Lain soveltamisalan ulottaminen osittain myös vähittäismyyntiin perustuu EY:n eläinlääkinnällistä sisämarkkinatarkastusta koskevan eläinlääkärintarkastuksista yhteisen sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten annetun neuvoston direktiivin (89/662/ETY) vaatimukseen, jon-

ka mukaan toisesta jäsenvaltiosta toimitetut elintarvikkeet on tarkastettava siinä paikassa, joka ensimmäisenä vastaanottaa kyseiset tuotteet. Ensisaapumispaikka olisi siten joko ehdotetun lain nojalla hyväksytty laitos, vähittäiskauppa tai suurtalous.

Lakia sovellettaisiin alkutuotantoon, raaka-aineiden ja eläinten kuljetuksiin sekä elintarvikkeiden jalostusvaiheisiin, varastointiin ja kuljetuksiin lukuun ottamatta tukku-kaupoista lähteviä kuljetuksia. Tuotantotilalla lakia sovellettaisiin esimerkiksi säännölliseen maitohygienian ja vieraiden aineiden esiintymisen valvontaan sekä eläinten terveyden ja tuotantotapojen valvontaan silloin, kun on syytä epäillä niistä aiheutuvan haittaa tuotettavan elintarvikkeen laadulle. Eläinten terveydentilan arvioinnin voisi suorittaa ainoastaan laillistettu eläinlääkäri. Lisäksi lain soveltamisalaan tulisivat uutena kuulumaan muun muassa etanoita, sammakoita, hunajaa sekä munia ja kananmunapakkaamoja koskevat hygieniamääräykset.

Uudessa laissa on tarkoitus tehdä soveltamisala joustavammaksi kuin mitä se on voimassa olevissa hygienialaeissa. Silloin olisi helpompi ottaa Suomen lainsäädäntöön uudet EY-säädökset ja toteuttaa kansallisia normitarpeita muuttuvissa olosuhteissa.

Soveltamisalan rajaukset

3 §. Soveltamisalan rajaukset noudattaisivat voimassa olevan lainsäädännön peruslinjoja. Lakia ei sovellettaisi yksityistalouksiin eikä vähittäismyyntitiloihin silloin, kun näistä tiloista myydään eläimistä saatavia elintarvikkeita vain henkilöasiakkaalle. Jos vähittäismyymälästä toimitetaan kyseessä olevia elintarvikkeita toiseen myymälään tai muuhun elintarvikehuoneistoon taikka laitokseen, siinä harjoitettu toiminta kuuluisi silloin ehdotetun lain soveltamisalan piiriin. Lakia ei sovellettaisi suurtalouksiin kuten yritysten, ravintoloiden, laitosten tai koulujen keskuskeittiöihin, jotka toimittavat valmistamiaan eläimistä saatavia elintarvikkeita lopulliselle käyttäjälle myytäväksi tai tarjoiltaviksi. Ensisaapumispaikat kuuluisivat kuitenkin aina lain soveltamisalan piiriin. Jos keskuskeittiö sen sijaan toimittaa kyseisenlaisen elintarvikkeen vähittäismyymälään, tulee siitä ehdotetussa laissa tarkoitettu laitos. Myös niissä ta-

pauksissa, jolloin ehdotettua lakia ei sovellettaisi vähittäismyyntitiloissa ja suurkeittioissa tapahtuvaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyyn, olisi kyseisiin tiloihin toimitettujen elintarvikkeiden oltava alkupe- rältään ja elintarvikehygieeniseltä laadultaan ehdotetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset täyttäviä.

4 §. Pykälässä annettaisiin valtuus säätää asetuksella tarkemmin lain soveltamisalasta. Asetuksella olisi tarkoitus säätää siitä, mistä eläinlajeista saatavia elintarvikkeita laki koski, ja siitä, missä laajuudessa lakia sovellettaisiin eräisiin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin kuten hunajaan. Asetuksella olisi tarkoitus säätää soveltamisalaan liittyen myös siitä, millaiset yhdistelmävalmisteet luettaisiin eläimistä saataviksi elintarvikkeiksi. Yhdistelmävalmisteella tarkoitetaan elintarvikkeita, joiden valmistukseen on käytetty eläimistä saatavien elintarvikkeiden lisäksi muita elintarvikkeita.

Asetuksella voitaisiin antaa asianomaiselle ministeriölle valtuus antaa tarkempia määräyksiä lain soveltamisesta sen käsittelyalaaan kuuluviin elintarvikkeisiin. Ministeriö voisi esimerkiksi antaa yksityiskohtaisempia määräyksiä elintarvikkeen sisältöön sekä ominaisuuksiin perustuvista rajauksista.

Suhde eräisiin säädöksiin ja määritelmät

5 §. Pykälään otettaisiin viittaus uuteen, tämän lain kanssa yhtäaikaisesti voimaan tulevaksi ehdotettuun lakiin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta sekä eläinten lääkitsemisestä annettuun lakiin (402/90).

6 §. Pykälään otettaisiin ainoastaan ne määritelmät, jotka lain ymmärtämisen kannalta ovat aivan välttämättömiä. Tarkemmat määritelmät otettaisiin asetukseen tai asianomaisen ministeriön päätökseen. Tarkoituksena on se, että jo vakiintunut voimassa olevan lainsäädännön käsitteistö säilytettäisiin ennallaan. Asetus sisältäisi ne määritelmät, joilla on merkittävä yhteys soveltamisalaan, kun taas ministeriön päätöksessä täsmennettäisiin esimerkiksi laitos-käsitettä.

2. luku. Viranomaiset

7 §. Pykälän sanamuodolla pyritään korostamaan asianomaisen ministeriön asemaa sekä valtuuksia ja vastuuta hygienialainsäädännön noudattamisen valvonnan ylimpänä johtajana. Laissa ei voida mainita suoraan

maa- ja metsätalousministeriötä vaan käytetään nimitystä asianomainen ministeriö. Tällaista menettelyä edellyttää valtioneuvoston 13 päivänä joulukuuta 1995 tekemä periaatepäättös, jonka mukaan ministeriöiden toimialajako ilmenee valtioneuvoston ohjesäännöstä (1522/95). Tämän 21 §:n mukaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygieeninen tarkastus ja valvonta on säädetty maa- ja metsätalousministeriön tehtäväksi.

8 §. Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ohjaisi ja valvoisi valtakunnallisesti ehdotetun lain noudattamista edelleenkin. Sanamuoto korostaa laitoksen alistaisuutta asianomaiselle ministeriölle.

9 §. Lääninhallituksen tehtävänä olisi, kuten nykyisinkin, ohjata ja valvoa valvontaa alueellaan kuitenkin niin, että sen olisi näissä tehtävissään noudatettava eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen ohjeita.

10 §. Säännöksen mukaan kunta olisi edelleenkin vastuussa ehdotetun lain paikallisesta toteuttamisesta. Lisäksi kunta olisi velvollinen avustamaan valtion asianomaista viranomaista kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisessa. Tämä tapahtuisi siten, että kunta ottaisi esimerkiksi näytteitä tutkimuksia varten ja perisi valtiolta näin muodostuneet kustannukset. Valtio huolehtisi, kuten ennenkin, tarkastuksesta ja valvonnasta teurastamoissa ja valvonnasta teurastamon yhteydessä olevissa ehdotetun lain mukaisissa laitoksissa. Tällainen teurastamon yhteydessä oleva laitos kuuluisi ehdotuksen mukaan valtion järjestämän valvonnan piiriin riippumatta siitä, mitä eläimistä saatavaa elintarviketta siellä käsiteltäisiin.

Valtio on tähän asti huolehtinut EU-jäsenyyden edellyttämän, eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevan kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisesta. Vakiintunut käytäntö kirjattaisiin selkeästi uuteen lakiin.

Asetuksella ehdotetaan säädettäväksi valtion tehtävänä olevaa valvontaa ja tarkastusta koskevien järjestelyjen lisäksi myös siitä, mihin asetetaan se laitoksessa käsiteltävien eläinten lukumääräinen raja, jonka alapuolelle jäävät laitokset ovat pienimuotoisia teurastamoita ja yläpuolelle sijoittuvat puolestaan teurastamoita. Teurastamoissa viranomaisvalvonnasta vastaisi siis valtio ja pienimuotoisissa teurastamoissa puolestaan kunta.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen eläinten elävänä tarkastamisesta. EY:n lain-

säädäntö edellyttää, että teurastettava eläin on tarkastettava elävänä. Elävänä tarkastus on suoritettava tilalla silloin, kun tarkastuseläinlääkäri ei voi tarkastaa eläintä teurastamossa tai teurastuspaikassa. Kyseeseen tulevat tällöin esimerkiksi hätäteurastetut eläimet. Eläinsuojeluyistä olisi tarkoituksenmukaista, että eläimen elävänä tarkastamisen voisi onnettomuustapauksissa suorittaa nopeiten paikalle saatava eläinlääkäri. Ehdotetun säännöksen mukaan tuotantotilalla tehtävän lihan tarkastukseen kuuluvan elävän eläimen terveydentilan tarkastamisen voisi tehdä myös muu laillistettu eläinlääkäri kuin kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa oleva eläinlääkäri. Varsinaisen lihan tarkastuksen suorittaisi kuitenkin aina kunnan tai valtion virkasuhteinen tarkastuseläinlääkäri. Edellytyksenä muun eläinlääkärin suorittamalle eläimen elävänä tarkastamiselle olisi, että eläin voitaisiin tarkastuksessa hyväksyä. Jos tarkastuksessa ilmenisi, että eläin olisi hylättävä, olisi paikalle kutsuttava asianomaisen kunnan tai kuntayhtymän virkaeläinlääkäri, joka tekisi päätöksen ja jonka päätöksestä voitaisiin myös valittaa kuten muistakin lihan tarkastuspäätöksistä. Kunta tai kuntayhtymä ei olisi vastuussa sellaisesta tarkastuksesta, jonka jokin muu eläinlääkäri kuin asianomaisen kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkäri on tehnyt. Tarkastuksesta maksettavan palkkion perisi asianomainen eläinlääkäri suoraan tarkastuksen pyytäjältä.

11 §. Pykälän sisältö tarkistettaisiin kunnan valvontaviranomaisen toimivallan siirtoa koskevien säännösten osalta vastaamaan muuta ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöä. Muutos koskisi vain kalahygienialakia. Muut hygienialait ovat jo nykyisin esityksen mukaisia.

12 §. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan vaatimuksesta johtuen ja komission tarkastusviranomaisten huomausuksiin perustuen pykälään otettaisiin selkeät kunnan viranhaltijoita koskevat pätevyysvaatimukset. Kunnan tulisi järjestää sen tehtäväksi ehdotetun lain mukaan tuleva tarkastus ja valvonta siten, että siitä vastaisi kunnan valvontaviranomaiselle elintarvikehygienian perehtynyt kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa oleva laillistettu eläinlääkäri. Kyseisellä perehtyneisyydellä tarkoitettaisiin joko elintarvikehygienian liittyvien lisäopintojen suorittamista (elintarvikehygienian tutkimus, tarkastuseläinlääkäritutkimus, elintarvike- ja ympäristöhygienian erikoiseläinlääkärin tut-

kinto tai lihanjalostuksen ja lihahygienian erikoiseläinlääkärin tutkimus) tai käytännön työkokemuksen kautta hankittua perehtyneisyyttä. Säännös ei edellyttä, että valvonnasta ja tarkastuksesta vastaavalla eläinlääkärillä olisi esittelyoikeus toimielimessä, vaan esittely määräytyy kuntalain (365/95) perusteella. Toimielimen olisi kuitenkin kuultava asianomaista eläinlääkäriä.

Säännöksen tarkoituksena olisi, että edellä mainitun pätevyuden omaava eläinlääkäri vastaisi siitä, että tarkastus ja valvonta kunnassa hoidetaan asianmukaisesti. Säännös ei tarkoita sitä, että eläinlääkärin tulisi itse hoitaa kaikki tarkastus- ja valvontatehtävät, ellei EY-lainsäädäntö tätä nimenomaan edellytä, vaan ne voisi edelleen hoitaa muukin tehtävään sopivan koulutuksen saanut henkilö.

Lihan tarkastus sekä teurastuspaikkojen, lihan käsittelylaitosten ja kylmävarastojen valvonta on asianomaisissa EY-säädöksissä edellytetty eläinlääkärin tehtäväksi. Maidontuotantotilan tarkastukseen liittyvä eläinten terveydentilan tarkastus olisi myös nimenomaan eläinlääkärin tehtävä, koska eläinten terveydentilan tarkastaminen on eläinlääkärin harjoittamista ja tällöin asianomaisella on oltava eläinlääkärin harjoittamisesta annetun lain (409/85) mukainen oikeus eläinlääkärinä toimimiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan kunnat ja kuntayhtymät voisivat edelleen sopia, että kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärille ehdotetussa laissa säädetty tehtävä annetaan toiseen kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa olevan eläinlääkärin hoidettavaksi virkavastuulla. Tapauksessa on kysymys julkisoikeudellisesta sopimuksesta. Kuntalain 76 §:n 3 momentin mukaan sopimus on mahdollinen vain peruskuntien kesken. Ehdotettu säännös mahdollistaisi sopimuksen tekemisen myös kuntayhtymän kanssa.

Pykälän 3 momentin säännös antaisi mahdollisuuden siihen, että kunta voisi sopia valtion viranomaisen kanssa siitä, että valtion viranomainen suorittaisi sille hyvin sopivia tämän lain edellyttämiä tarkastustehtäviä. Tällainen tehtävä voisi olla esimerkiksi sata-massa purettavan kalaerän aistinvarainen tarkastus. Pykälässä luotaisiin valtion viranomaiselle toimintamahdollisuudet myös kiireisissä tapauksissa. Lopullinen vastuu jäisi kuitenkin aina kunnalle.

3. luku. **Eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevat vaatimukset**

13 ja 14 §. Ehdotetussa laissa säilyisivät ennallaan nykyisten lakien hygieeniset perusvaatimukset, kuten vaatimukset eläimistä saatavien elintarvikkeiden yleisestä elintarvikehygienisestä laadusta ja turvallisuudesta.

4. luku. **Laitoksia ja niiden toimintaa koskevat vaatimukset**

15 §. Laitosten hyväksymisjärjestelmä säilyisi pääosin ennallaan. Kalastustuotteiden huuto- ja tukkukauppapaikkojen aiempi rekisteröinti muuttuisi kuitenkin hyväksymiseksi muiden laitosten tapaan.

16 §. Kunnan rekisteröinti- ja luettelointijärjestelmä säilyisi ennallaan. Kunnan olisi kuitenkin ehdotuksen mukaan ilmoitettava ilman erillistä pyyntöä valtion viranomaiselle luetteloimansa ensisaapumispaikat. Nykytilasta poiketen kunnan antamat tiedot kulkisivat lääninhallitusten kautta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle.

17 §. Pykälä koskisi laitokselle, tuotantotilalle sekä kalastusaluekselle asetettavia yleisiä vaatimuksia. Säännös säilyisi sisällöltään nykyisellään.

18 §. Valvontaviranomaisten neuvojenantamisvelvollisuus säilyisi entisellään.

19 §. Pykälä koskisi eläinten ja niistä saatavien elintarvikkeiden alkuperän selvittävyyttä. Säännös säilyisi sisällöltään nykyisellään.

20 §. Nykyisin voimassa olevissa hygienialaeissa ei ole yhdenmukaisia toimitus- ja vastaanottokieltoa koskevia säännöksiä. Pykälässä säädettäisiin kielto toimittaa tuotantotilalta, kalastusalueesta tai laitoksesta elintarvikkeena käytettäväksi sellaisia eläimistä saatavia tuotteita, jotka eivät täytä hygienialainsäädännössä asetettuja vaatimuksia.

Kielto koskisi toimittamista yksityiselle henkilölle, ehdotetun lain mukaiselle laitokselle, suurtaloudelle ja kaupan yksikölle. Ehdotettu pykälä kieltäisi myös tarkastamattoman lihan toimittamisen tilan ulkopuolelle ja myynnin tilalla. Nykytilanne ei tarkastamattoman lihan myynti- ja toimittamiskiellon osalta siis muuttuisi. Tuottajan ja metsästäjän oikeutta myydä tarkastamattomaa siipikarjan, poron, kanin, tarhattujen lintujen ja luonnonvaraisen riistan lihaa suoraan kuluttajalle ei edelleenkään rajoitettaisi. Metsästäjä voisi myös toimittaa tarkastamattomana

luonnonvaraisten jänisten ja riistalintujen lihaa vähittäismyymälöihin ja suurtalouksille kuten nykyisinkin.

Toimittamiskiellon lisäksi säädettäisiin laitoksille ja ensisaapumispaikoille myös vastaanottokielto, joka koskisi lain vastaisia tuotteita.

21 §. Laitosten omavalvontajärjestelmiä koskevia vaatimuksia ei ole tarkoitus muuttaa.

22 §. Pykälässä säädettäisiin kunnille velvollisuus tarkastaa säännöllisesti ehdotetun lain piiriin kuuluvia valvontakohteita.

5, 6 ja 7 luvut.

Valvonta, muutoksenhaku ja rangaistussäännökset

Valvontaa, muutoksenhakua ja rangaistussäännöksiä koskevat 23—48 § eivät ole voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna olennaisilta osiltaan muuttuneet. Ehdotetussa 25 §:ssä käsitelty vierasainevalvontaan liittyvä tuotantotilalla suoritettava näytteenotto voisi kohdistua muun muassa eläimiin, rehuihin ja juomaveteen. Ehdotetussa 27 §:ssä elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan myös tuotantotilaa ja ensisaapumispaikkaa.

8. luku. **Erinäiset säännökset**

Maksut

49 §. Valtiolle olisi ehdotuksen mukaan perittävä maksu laitoksilta lihantarkastuksesta, siihen liittyvistä tutkimuksista ja valvonnasta sekä laitosten ja niiden omavalvontajärjestelmien hyväksymisestä siten kuin voimassa olevan lihahygienialain mukaankin on tapahtunut. Valtion olisi perittävä maksu, kuten nykyisinkin, myös rakentamissuunnitelmia koskevasta tavanomaista laajemmasta neuvonnasta.

Valtion maksuperintää koskeva säännös muuttuisi voimassa olevaan hygienialainsäädäntöön verrattuna siten, että vierasainevalvonnasta perittäisiin laitokselta maksu EY-lainsäädännön niin edellyttäessä. Asetuksella voitaisiin maksuperintä kohdistaa myös tuotantotiloille ja paliskunnille. EY:ssä on syntynyt vuoden 1996 aikana uutta, maksuperintää koskevaa lainsäädäntöä vieraiden aineiden ja kalahygienian valvonnan osalta (direktiivin 85/73/ETY muuttamisesta ja kodifioinnista elävien eläinten ja tiettyjen eläintuotteiden eläinlääkärintarkastusten

ja -valvonnan rahoittamisen varmistamiseksi sekä direktiivien 90/675/ETY ja 91/496/ETY muuttamisesta annettu neuvoston direktiivi 96/43/EY).

Mainitun direktiivin täytäntöönpano ehdotetaan toteutettavaksi asianomaisen ministeriön päätöksellä, koska siihen liittyy monimutkaisia yksityiskohtia ja useita siirtymäaikoja.

50 §. Pykälä on laadittu siten, että se vastaa ympäristöterveydenhuollon maksujärjestelmän yhdenmukaistamista käsitelleen epävirallisen neuvottelukunnan yksimielisesti esittämiä linjauksia. Kunnan perintävelvollisuuden piiristä poistuisivat näyteenotto- ja tutkimuskustannukset. Mainitut kustannukset ovat sellaisia, jotka muodostuvat kunnan valvontaviranomaisen oman päätöksensä perusteella ottamista näytteistä ja niiden tutkimisesta.

51 §. Pykälän sisältämät EU:n ja muita ulkomaalaisia tarkastajia koskevat säännökset eivät sisällä muutoksia nykyisiin hygienialakeihin sisältyviin vastaaviin säännöksiin.

Tarkastuksen pyytäjä maksaisi suoraan eläinlääkärille tarkastuksesta korvauksen silloin, kun eläimen elävänä tarkastuksen on tehnyt muu eläinlääkäri kuin kunnan tai kuntayhtymän virkaeläinlääkäri.

Salassapitovelvollisuus, rekisterit ja ilmoittaminen sekä valtiosuus

52—54 §. Pykälät sisältävät salassapitovelvollisuutta, rekisterejä ja kunnan valtiosuutta koskevat säännökset, jotka eivät sisällä muutoksia nykyisiin hygienialakeihin sisältyviin vastaaviin säännöksiin. Uusi säännös sisältyisi 53 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan kunnan tulisi pyydettäessä ilmoittaa eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle sekä lääninhallitukselle kunnan suorittamaa valvontaa ja kunnan perimiä maksuja koskevia tietoja. Tiedot ovat tarpeen, jotta komissiolle voitaisiin tarvittaessa antaa koko valvontaketjun kattava selvitys siitä, miten Suomi toteuttaa elintarvikehygieniadirektiivien mukaiset toimenpiteet.

Tarkemmat määräykset

55 §. Säännökseen on kerätty hygieniala- eista ne asiat, joista on voimassa olevan lainsäädännön perusteella voitu antaa tar- kempia määräyksiä ministeriön päätöksellä.

Ministeriön päätösoikeutta ei ole kuitenkaan tarkoitus sitoa EY-säädösten täytäntöönpanoon niin tiukasti, kuin voimassa olevissa hygienialaeissa on tehty. Ministeriön antamissa tarkemmissa määräyksissä olisi otetta- va huomioon Euroopan yhteisön lainsäädän- tö, mutta niissä voitaisiin myös käyttää kan- sallista harkintaa tarpeen vaatiessa. Pykälän 2 momentin mukaan asianomainen ministe- riö voisi tehdä päätöksiä pienistä laitoksista peräisin olevien elintarvikkeiden myynnin alueellisesta rajoittamisesta. Säännös antaa mahdollisuuden pienimuotoisten laitosten hyväksymiselle ja niiden tuotannon mark- kinoinnille rajatulla alueella.

Laboratoriot

56 §. Kansallisten vertailulaboratorioiden hyväksyminen jäisi edelleenkin ministeriön tehtäväksi. Muut laboratoriot, joissa tehdään ehdotetun lain toimeenpanoon liittyviä tutki- muksia, voidaan jakaa kahteen ryhmään:

1) Laissa tai sen nojalla annetuissa nor- meissa yksityiskohtaisesti tehtäväksi määrät- tyjä tutkimuksia tekevät laboratoriot

Näissä laboratorioissa voitaisiin suorittaa ne tutkimukset, joita viranomaisen teettää valvontapäätösten tekemistä varten, sekä sellaiset tutkimukset, jotka normeissa on määrätty tehtäväksi laitoksen omavalvontaan liittyvänä. Tällaiset laboratoriot hyväksyisi eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos asianomai- sen ministeriön antamien ohjeiden mukaises- ti.

2) Laboratoriot, jotka tekevät sellaisia omavalvontajärjestelmään liittyviä tutkimuk- sia, jotka eivät ole suoraan laissa tai sen no- jalla tehtäväksi määrättyjä

Tällaiset laboratoriot hyväksyisi kunnan valvontaviranomainen omavalvontajärjestel- män hyväksymisen yhteydessä.

Tiloja, joissa tehdään yksinkertaisia käy- tännön valvontaa tukevia rutiinitutkimuksia ei tarvitsisi hyväksyä. Näissä tiloissa voitai- siin tutkia esimerkiksi puhtausnäytteitä sekä tehdä aistinvaraisia tutkimuksia.

Virka-apu

57 §. Virka-apua koskevat pykälät säilyisi- vät ennallaan.

Eläinlääkärin ilmoittamisvelvollisuus

58 §. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden

hyvän elintarvikehygieenisen laadun edellytys on, että koko tuotantoketjua voidaan valvoa tuotantotilalle saakka. Maidon osalta vaatimus tuotantotilan eläinten terveydentilan säännöllisestä seurannasta sisältyy maitohygieniaa koskevaan raakamaidon, lämpökäsitellyn maidon ja maitopohjaisten tuotteiden tuotantoa ja markkinoille saattamista koskevista terveyssäännöistä annettuun neuvoston direktiiviin (92/46/ETY). Tuotantotilan eläinten terveydentilan seuranta on kuitenkin yhtä tärkeää muitakin elintarvikkeita tuottavien eläinten osalta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että eläinlääkäri olisi ilmoitettava tuotantotilan eläinten terveydentilassa havaitsemistaan sellaisista epäkohdista, jotka voivat vaikuttaa eläimestä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieeniseen laatuun, sille kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärille, joka 12 §:n 1 momentin mukaisesti vastaa kunnassa ehdotetun lain mukaisesta tarkastuksesta ja valvonnasta. Ehdotettu säännös mahdollistaisi sen, että eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaa kunnassa hoitavien viranomaisten tietoon tulisivat mahdolliset epäkohdat myös niiden tuotantotilojen osalta, joilla eläinten terveydenhuollosta ei vastaa kunnaneläinlääkäri vaan yksityiseläinlääkäri.

Tarkemmat säännökset ja määräykset

59 ja 60 §. Tarkempia säännöksiä koskevat pykälät säilyisivät ennallaan.

Porojen lihantarkastuksen osalta asetustenantovaltuutta on kuitenkin tarkennettu siten, että se koskisi selvästi myös lihantarkastukseen liittyvää eläimen elävänä tarkastamista silloin kun se tehdään muualla kuin poroteurastamossa tai poron teurastuspaikassa.

Muut kansainväliset sopimukset

61 §. Pykälän mukaan EY-lainsäädäntöä koskevat lakiehdotuksen säännökset koskisivat myös muita Suomea sitovia sopimuksia, jos näissä niin edellytettäisiin.

9. luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

62 §. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997. Sillä kumottaisiin kaikki voimassa olevat hygienialait. Kuitenkin ehdotetun lain 12 §:n 1 momentti

tulisi voimaan vuoden 1998 alusta, jotta kunnilla ja kuntayhtymillä olisi riittävä aika tehdä pätevyysvaatimuksista johtuvat mahdollisesti tarvittavat hallinnolliset järjestelyt.

63 §. Ehdotuksen mukaan kaikki eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevien hygienialakien nojalla annettu normisto, asetukset ja ministeriön päätökset, jäävät voimaan toistaiseksi.

64 §. Koska ehdotettu laki on sisällöltään voimassa olevien hygienialakien kaltainen, ei ole suurta merkitystä sillä, minkä lain nojalla vireillä olevia asioita käsitellään voimaantuloajankohdan jälkeen. Selvyyden vuoksi ehdotetaan lakiin otettavaksi säännös, jonka mukaan voimaantulon aikaisia asioita käsitellään vireillepanoajankohtana voimassa olleiden säädösten mukaisesti.

Aiemmin hygienialakien nojalla hyväksytyjä laitoksia ei ehdotetun lain mukaan tarvitsisi hyväksyä uudelleen. Uudelleen ei tarvitsisi myöskään hyväksyä sellaisia laitoksia, jotka ovat olleet terveydensuojelulain tarkoittamia elintarvikehuoneistoja.

Pykälän 3 momentin perusteella säädettäisiin asetuksella siitä siirtymäajasta, jonka kuluessa laitokset olisi saatettava ehdotetun lain vaatimukset täyttäväksi. Menettely olisi samanlainen kuin voimassa olevissa hygienialaissa. Siirtymäajoista on sovittu EU-liitymissopimuksessa.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Asetuksella säädettäisiin siitä, missä laajuudessa ehdotettua lakia sovellettaisiin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Asetuksella määriteltäisiin tällöin, mistä eläinlajeista saatuja elintarvikkeita laki koskisi. Asetuksella säädettäisiin myös, missä laajuudessa lakia sovellettaisiin eräisiin eläimistä saataviin elintarvikkeisiin. Niin ikään asetuksella säädettäisiin myös siitä, mitkä sellaiset elintarvikkeet, joissa on osana eläimistä saatavia elintarvikkeita, kuuluisivat lain soveltamisalaan. Asetuksella voitaisiin antaa myös asianomaiselle ministeriölle valtuus antaa tarkempia määräyksiä ehdotetun lain soveltamisesta.

Ehdotuksen mukaan laitoksen, ensisaapumispaikan ja tuotantotilan kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin asetuksella. Samoin asetuksella voitaisiin säätää, että vierasainevalvonnan kustannuksia voitaisiin periä myös tuotantotiloilta tai palis-

kunnilta.

Voimassa olevan liहाhygienialain tapaan voitaisiin myös ehdotetun lain mukaisesti säätää asetuksella, että lääninhallitus hoitaa poron lihantarkastukseen liittyvän hyväksymisen sekä tarkastuksen ja valvonnan toteutuksen. Asetuksella säädettäisiin myös poron lihantarkastuksesta perittävistä maksuista. Edelleen lain nojalla annettavassa asetuksessa voisi olla säännökset kunnan tehtävistä poroteurastamon yhteydessä olevan laitoksen valvonnassa ja luonnonvaraisen riistan lihantarkastuksen järjestämisessä.

Lain täytäntöönpanosta voitaisiin tarvittaessa säätää asetuksella, ja siinä voitaisiin antaa myös asianomaiselle ministeriölle valtuus antaa soveltamista koskevia tarkempia määräyksiä.

Asianomainen ministeriö voisi antaa tarkempia määräyksiä laitokseen toimitettujen eläinten sekä laitokseen ja ensisaapumispaikkaan toimitettujen eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkuperään ja tunnistamiseen

liittyvistä menettelyistä.

Samoin ministeriölle säädettäisiin mahdollisuus tarkempien määräysten antamiseen sellaisista maksuista, jotka perustuvat Euroopan yhteisön lainsäädäntöön.

Tarkempia määräyksiä käsittelevään ehdotuksen 55 §:ään on koottu voimassa olevien hygienialakien sisältämät asiat, joista ministeriöllä on jo ollut oikeus antaa tarkempia määräyksiä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1997. Lain 12 §:n 1 momentti ehdotetaan kuitenkin tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

4 §

Yleiset säännökset

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §

Tämän lain tarkoituksena on turvata eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää tartuntojen leviäminen elintarvikkeiden välityksellä eläimistä ihmisiin.

2 §

Tätä lakia sovelletaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyyn, elintarvikehygieenisiin laatuvaatimuksiin, valvontaan ja tarkastukseen ennen niiden vähittäismyyntiä. Lakia sovelletaan kuitenkin myös toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta (*jäsenvaltio*) Suomeen toimitettujen eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvontaan ja tarkastukseen kaikissa niissä yksiköissä, jotka ovat Suomessa ensimmäisenä vastaanottaneet kyseisen elintarvike-erän (*ensisaapumispaikka*).

Soveltamisalan rajaukset

3 §

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) yksityistalouksiin;
- 2) vähittäismyyntitiloissa tapahtuvaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyyn silloin, kun nämä elintarvikkeet myydään suoraan kyseisistä tiloista lopulliselle käyttäjälle;
- 3) suurtalouksissa tapahtuvaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyyn silloin, kun nämä elintarvikkeet myydään tai tarjotaan suoraan lopulliselle käyttäjälle; eikä
- 4) tukkuliikkeistä lähteviin kuljetuksiin.

Asetuksella säädetään missä laajuudessa tätä lakia sovelletaan eläimistä saataviin elintarvikkeisiin.

Asetuksella voidaan myös säätää, että asianomainen ministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä tämän lain soveltamisesta eläimistä saataviin elintarvikkeisiin.

Suhde eräisiin säädöksiin ja määritelmät

5 §

Laitoksissa, kalastusaluksissa ja tuotantotiloilla eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevän henkilökunnan terveydentilaa koskevista vaatimuksista säädetään tartuntatautilaissa (583/86) ja terveydensuojelulaissa (763/94). Laitoksissa ja tuotantotiloilla käytettävän talousveden laadusta säädetään terveydensuojelulaissa. Eläintautien vastustamisesta ja ennalta ehkäisemisestä säädetään eläintautilaissa (55/80) ja eläinten lääkitsemisestä eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (402/90).

Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta ja Euroopan yhteisön ulkopuolelta tapahtuvan tuonnin ehdoista säädetään eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetussa laissa (/).

6 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *laitoksella* tilaa tai rakennusta, jossa eläimistä saatavia elintarvikkeita valmistetaan, varastoidaan tai muutoin käsitellään; ja
- 2) *valvontaviranomaisella* eläinlääkintä- ja elintarvikelaitosta, lääninhallitusta, 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua valtion viranomaista, kunnan valvontaviranomaista, tämän lain mukaisia tehtäviä hoitavaa kunnan viranhaltijaa sekä valtion tarkastuseläinlääkäriä.

2 luku

Viranomaiset

7 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista koskevan valvonnan ylin johto kuuluu asianomaiselle ministeriölle.

8 §

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos ohjaa ja valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista asianomaisen ministeriön alaisena.

9 §

Lääninhallitus ohjaa ja valvoo eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen antamien ohjeiden mukaisesti tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa läänin alueella.

10 §

Kunta huolehtii alueellaan tämän lain mukaisesta valvonnasta ja tarkastuksesta, jollei 2 momentista muuta johdu. Kunta on myös velvollinen avustamaan valtiota vierasainevalvonnan toteuttamisessa. Kunnalla on oikeus saada valtiolta korvaus näistä avustamistehtävistä.

Valtion tehtävänä on kuitenkin huolehtia valvonnasta ja tarkastuksesta teurastamossa sekä valvonnasta teurastamon yhteydessä olevassa laitoksessa ja kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisesta. Valtion tehtävänä olevan valvonnan ja tarkastuksen järjestämisestä sekä siitä, mitkä ovat teurastamoiksi katsottavia laitoksia, säädetään asetuksella.

Muulla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa suoritettavan lihantarkastukseen liittyvän elävän eläimen terveydentilan tarkastuksen voi kuitenkin suorittaa myös muu kuin kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa oleva laillistettu eläinlääkäri. Jos eläin tulisi tarkastuksessa hylättäväksi, on asia kuitenkin saatettava kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa olevan eläinlääkäriin käsiteltäväksi.

11 §

Kunnan tehtävänä olevasta valvonnasta ja tarkastuksesta huolehtii kunnassa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin, jota tässä laissa kutsutaan kunnan valvontaviranomaiseksi.

Valtuusto voi antaa lautakunnalle tai toimielimelle oikeuden siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle.

12 §

Kunnan on järjestettävä tämän lain mukaan sen tehtävänä oleva valvonta ja tarkastus siten, että valvonnasta ja tarkastuksesta vastaa kunnan valvontaviranomaiselle elintarvikehygienian perehtynyt kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa oleva laillistettu eläinlääkäri. Valvonta- ja tarkastustehtävissä voidaan käyttää apuna muuta henkilökuntaa, jolla on riittävä elintarvikehygieninen asiantuntemus.

Kunnat ja kuntayhtymät voivat sopia, että kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärille tässä laissa säädetty tehtävä annetaan toiseen kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa olevan eläinlääkäriin hoidettavaksi virkavastuulla.

Kunnat ja kuntayhtymät voivat myös sopia asianomaisen valtion viranomaisen kanssa, että valtion viranomainen suorittaa tämän lain valvontaan liittyviä tarkastustehtäviä. Tällöin valtion viranomaisen on ilmoitettava tarkastuksessa havaitsemistaan epäkohdista asianomaiselle kunnan tai kuntayhtymän viranomaiselle, joka huolehtii tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Kiireellisissä tapauksissa valtion viranomainen voi kuitenkin antaa merkittävien terveyshaittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia määräyksiä ja kieltoja. Päätös on viipymättä saatettava kunnan valvontaviranomaisen ratkaistavaksi.

3 luku

Eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevat vaatimukset

13 §

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden on oltava käyttötarkoitukseensa sopivia eikä niissä saa olla ihmisen terveydelle haitallisia ominaisuuksia.

Tartuntojen leviäminen elintarvikkeiden välityksellä eläimistä ihmisiin on mahdollisimman tehokkaasti estettävä kaikissa olosuhteissa.

14 §

Elintarviketuotantoon käytettäviä eläimiä on hoidettava, käsiteltävä ja kuljetettava siten, että niistä saatavien elintarvikkeiden hyvä elintarvikehygieeninen laatu voidaan turvata.

4 luku

Laitoksia ja niiden toimintaa koskevat vaatimukset

15 §

Ennen toiminnan aloittamista uutena tai olennaisten muutosten jälkeen on teurastamoiden ja niiden yhteydessä olevien laitosten oltava eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen hyväksymiä ja muiden laitosten vastavasti kunnan valvontaviranomaisen hyväksymiä. Hyväksymistä on haettava kirjallisesti ja laitos on hyväksyttävä, jos se täyttää tässä laissa ja sen nojalla asetetut vaatimukset.

16 §

Kunnan valvontaviranomaisen tulee rekisteröidä maidontuotantotilat sekä Euroopan yhteisön lainsäädännön edellyttämässä laajuudessa kalastusalukset. Lisäksi kunnan valvontaviranomaisen tulee pitää luetteloia valvomistaan ensisaapumispaikoista.

Kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava laitoksen hyväksymisestä, toiminnan lopettamisesta ja laitoksen hyväksynnän peruuttamisesta asianomaiselle lääninhallitukselle. Kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava myös rekisteröimänsä kalastusalukset ja luetteloimansa ensisaapumispaikat ja niiden toiminnassa tapahtuneet muutokset lääninhallitukselle. Lääninhallituksen tulee antaa nämä tiedot viivytyksettä eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle, joka pitää kirjaa laitoksista, kalastusaluksista ja ensisaapumispaikoista sekä antaa laitoksille ja kalastusaluksille numeron.

Laitoksen, ensisaapumispaikan ja tuotantotilan kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta säädetään asetuksella. Asetuksella voidaan myös säätää, että asianomainen ministeriö

voi antaa tarkempia määräyksiä edellä tässä momentissa tarkoitettusta kirjanpito- ja ilmoitusvelvollisuudesta.

17 §

Laitoksen, tuotantotilan ja kalastusaluksen on oltava rakenteiltaan, laitteiltaan ja toiminnaltaan sellainen, että siinä voidaan tuottaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vaatimukset täyttäviä eläimistä saatavia elintarvikkeita.

18 §

Valvontaviranomaisen on mahdollisuksiensa mukaisesti annettava pyydettyinä neuvoja, jotka ovat tarpeen laitoksen, tuotantotilan tai kalastusaluksen saattamiseksi tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiseksi.

Valvontaviranomaisen on myös valvottava sitä, että Euroopan yhteisön ulkopuolelle vietävät eläimistä saatavat elintarvikkeet täyttävät asianomaisen ostajamaan asettamat elintarvikehygieniää koskevat vaatimukset.

19 §

Laitokseen toimitettujen eläinten sekä laitokseen ja ensisaapumispaikkaan toimitettujen eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkuperän on oltava selvitettävissä ja eläinten tunnistettavissa siten kuin asianomainen ministeriö tarkemmin määrää.

20 §

Tuotantotilalta, kalastusaluksesta tai laitoksesta ei saa toimittaa elintarvikkeena käytettäväksi sellaisia eläimistä saatuja tuotteita, jotka eivät täytä tässä laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä asetettuja vaatimuksia. Laitokset ja ensisaapumispaikat eivät myöskään saa ottaa vastaan sellaisia tuotteita.

21 §

Laitoksen on huolehdittava siitä, että siellä estetään elintarvikehygieenisten epäkohtien syntyminen. Tässä tarkoituksessa laitoksen on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava laitosta valvovan valtion tarkastuseläinlääkärin tai kunnan valvontaviranomaisen hyväksymä valvontajärjestelmä (*omavalvontajär-*

jestelmä). Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tehtävänä on avustaa edellä mainittuja viranomaisia omavalvontajärjestelmän hyväksymisessä, jos kyseiset viranomaiset sitä pyytävät.

Laitoksen on huolehdittava siitä, että omavalvonnassa saadut tulokset ovat laitoksen valvontaa suorittavan viranhaltijan käytävissä. Laitoksen on välittömästi ilmoitettava laitoksen valvonnasta vastaavalle valtion viranhaltijalle tai vastaavasti kunnan valvontaviranomaiselle omavalvonnassa esille tulleet merkittävät elintarvikehygieeniset epäkohdat.

Laitoksen on poistettava markkinoilta sellaiset eläimistä saatavat elintarvikkeet, jotka voisivat aiheuttaa vakavaa haittaa ihmisen terveydelle.

22 §

Kunnan on huolehdittava siitä, että sen valvontaan kuuluvat laitokset, ensisaapumispaikat, kalastusalueet ja maidontuotantotilat sekä niiden omavalvontajärjestelmien toimivuus tarkastetaan säännöllisesti. Tarvittaessa kunnan on huolehdittava myös muiden tuotantotilojen tarkastamisesta.

5 luku

Valvonta

Valvontaviranomaisen tiedonsaanti-, näytteenotto- ja tarkastusoikeus

23 §

Valvontaviranomaisella on oikeus saada valvontaa varten tarpeelliset tiedot valtion ja kunnan viranomaisilta sekä elinkeinonharjoittajilta ja henkilöiltä, joita tämän lain velvoitteet koskevat.

Tiedonsaantioikeus koskee myös sellaisia valvontaa varten tarvittavia tietoja, jotka yksityistä liike- tai ammattitoimintaa tai yksityisen taloudellista asemaa taikka terveydentilaa koskevana muutoin olisivat salassa pidettäviä.

24 §

Valvontaviranomaisilla on oikeus tehdä valvonnan edellyttämiä tarkastuksia ja tutkimuksia ja sitä varten päästä paikkoihin, joissa harjoitetaan tässä laissa tarkoitettua toi-

mintaa tai joissa säilytetään tämän lain noudattamisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja.

Mitä tässä laissa säädetään Suomen viranomaisten oikeudesta päästä paikkoihin, joissa harjoitetaan tässä laissa tarkoitettua toimintaa, ja saada tietoja koskee myös Euroopan yhteisön lainsäädännön tai muussa Suomessa sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitettuja tarkastajia silloin, kun kyseinen Suomea sitova kansainvälinen velvoite tätä edellyttää.

25 §

Jos valvontaviranomainen toteaa valvonnan tai tarkastuksen yhteydessä eläimistä saatavassa elintarvikkeessa määräysten vastaisia määriä vieraita aineita, on läänineläinlääkärillä ja lääninhallituksen määräämällä muulla eläinlääkärillä oikeus tarkastaa tuotantotila, josta elintarvike on peräisin, ja ottaa korvauksetta kaikki tutkimuksia varten tarvittavat näytteet. Läänineläinlääkärillä ja lääninhallituksen määräämällä muulla eläinlääkärillä on tällöin 23 ja 24 §:n mukainen tiedonsaanti-, näytteenotto- ja tarkastusoikeus.

Tuotantotilan on järjestettävä tarkastavalle ja näytteitä ottavalle eläinlääkärille riittävä apu tehtävän suorittamista varten.

26 §

Valvontaviranomaisella on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä. Valvontaviranomaisella on myös oikeus tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat.

27 §

Elinkeinonharjoittajan, joka harjoittaa tässä laissa tarkoitettua toimintaa on kustannuksellaan annettava valvontaviranomaiselle valvontaa ja tarkastusta varten tarpeellinen apu ja otettava valvontaa varten tarvittavat valvontaviranomaisen määräämät näytteet.

Määräykset ja kiellot

28 §

Jos laitos, kalastusalue, tuotantotila tai ensisaapumispaikkana toimiva elintarvikehuoneisto (*valvontakohteet*) taikka niiden

toiminta eivät täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia, on valvontaviranomaisen kehoitettava asianomaista korjaamaan kyseiset epäkohdat. Valvontaviranomainen voi tällöin antaa terveyshaittojen ehkäisemiseksi tarpeellisia määräyksiä ja kieltoja.

29 §

Jos eläimistä saatava elintarvike, elintarvikkeen käsittely tai kuljetus taikka näiden aikana vallinneet olosuhteet eivät täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia, voi valvontaviranomainen kieltää elintarvikkeen luovuttamisen elintarvikkeeksi tai käyttämisen elintarvikkeen valmistukseen. Valvontaviranomainen voi tällöin määrätä, miten elintarvikkeen suhteen on meneteltävä. Toisesta jäsenvaltiosta tai Euroopan yhteisön alueen ulkopuolisesta maasta peräisin oleva elintarvike voidaan asianomaisen ministeriön tarkemmin määräämin edellytyksin määrätä palautettavaksi kyseiseen maahan. Terveydellisten syiden niin edellyttäessä valvontaviranomainen voi määrätä elintarvikkeen myös hävitettäväksi. Valvontaviranomaisen määräys on pyrittävä antamaan sellaisena, että omaisuuden omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Jollei terveydellisistä syistä tai muusta lainsäädännöstä muuta johdu, voi elinkeinonharjoittaja valita, mihin 1 momentissa mainituista toimenpiteistä ryhdytään. Valvontaviranomaisen määräämän toimenpiteen aiheuttamista kustannuksista vastaa elinkeinonharjoittaja.

30 §

Kiireellisissä tapauksissa voi 28 ja 29 §:ssä tarkoitetun päätöksen tehdä valvontaa suorittava kunnan viranhaltija. Päätös on viipymättä saatettava kunnan valvontaviranomaisen ratkaistavaksi.

31 §

Ennen 28—30 §:ssä tarkoitetun päätöksen tekemistä viranomaisen on varattava elinkeinonharjoittajalle tai tämän edustajalle tilaisuus tulla kuulluksi. Kiireellisissä tapauksissa elinkeinonharjoittajalle tai tämän edusta-

jalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi vain, jos nämä ovat viivytyksettä tavattavissa. Päätöksestä on viipymättä ilmoitettava elinkeinonharjoittajalle.

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

32 §

Lääninhallitus voi asettaa valtion tarkastuseläinlääkärin antaman määräyksen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon taikka teettämis- tai keskeyttämisuhan. Kunnan valvontaviranomaisella on vastaava oikeus antamansa tai valvontakohdetta valvovan kunnan viranhaltijan antaman määräyksen tai kiellon osalta.

Uhkasakkoa sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

Haltuunotto

33 §

Valvontaviranomainen voi ottaa eläimistä saatavan elintarvikkeen haltuunsa, jos on syytä epäillä tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisen menettelyn aiheuttavan välitöntä vaaraa ihmisen terveydelle eikä 28—30 ja 32 §:n mukaisia toimenpiteitä ole pidettävä riittävinä.

Kiireellisissä tapauksissa haltuunotto päätöksen ja 35 §:n 2 momentissa tarkoitetun päätöksen voi tehdä valvontaa suorittava kunnan viranhaltija. Päätös on viipymättä saatettava kunnan valvontaviranomaisen ratkaistavaksi.

34 §

Haltuunotto on suoritettava todistajan läsnä ollessa. Elinkeinonharjoittajan tai tämän edustajan kuulemisesta ennen haltuunotto päätöksen tekoa sekä päätöksen tiedoksiantamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä 31 §:ssä säädetään. Sille, jolta omaisuus on otettu, on annettava todistus, josta ilmenee haltuunotetun omaisuuden määrä ja haltuunoton syy.

Haltuunotetusta omaisuudesta voidaan korvauksetta ottaa näytteitä tutkimuksia varten.

Haltuunotetun omaisuuden säilyttäminen ja käyttäminen

35 §

Haltuunotettu omaisuus voidaan tarvittaessa säilyttää asianomaisessa laitoksessa tai ensisaapumispaikkana toimivassa elintarvikehuoneistossa sopivalla tavalla merkittynä taikka sinetöidyssä tai muutoin merkityssä varastotilassa. Omaisuus on sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi mahdollisesti tarvittavien tutkimusten ajan säilytettävä siten, että sen laatu säilyy mahdollisimman hyvänä.

Asianomainen valvontaviranomainen päättää siitä, mihin tarkoitukseen elinkeinonharjoittajan on haltuunotettu omaisuus käytettävä tai myytävä. Päätös on tehtävä viipymättä haltuunoton jälkeen. Jos haltuunotetulle omaisuudelle on tarpeen tehdä sen elintarvikehygieenisen laadun selvittämiseksi tutkimuksia, on päätös tehtävä viipymättä tutkimustulosten selvittyä. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että elinkeinonharjoittajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Haltuunottopäätöksessä voidaan asettaa määräaika, jonka kuluessa elinkeinonharjoittajan on toteutettava valvontaviranomaisen määräämät toimenpiteet. Jos elinkeinonharjoittaja ei noudata määräaika, voidaan kyseiset toimenpiteet määrätä teetettäväksi elinkeinonharjoittajan kustannuksella. Teettämisestä päättää lääninhallitus valtion tarkastuseläinlääkäriin antaman määräyksen osalta ja kunnan valvontaviranomainen antamansa määräyksen osalta.

36 §

Jos esitutkintaviranomainen on pakkokeinoinlain (450/87) nojalla takavarikoinut eläimistä saatavia elintarvikkeita, saa esitutkintaviranomainen myydä omaisuuden vain valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen. Valvontaviranomainen voi terveydellisten syiden vaatiessa määrätä, että omaisuus on myymisen sijasta hävitettävä.

37 §

Asianomainen valvontaviranomainen määrää siitä, miten haltuunotetun tai takavarikoidun omaisuuden suhteen on meneteltävä, jos syytettä tämän lain rikkomisesta ei nos-

teta tai jos tuomioistuin ei julista takavarikoitua omaisuutta valtiolle menetetyksi.

Haltuunotettu tai takavarikoitu omaisuus on tällöin määrättävä sellaisenaan omistajalle palautettavaksi, jos tähän ei ole terveydellistä estettä. Muussa tapauksessa omaisuus on luovutettava omistajalle tämän toimesta käytettäväksi tai myytäväksi valvontaviranomaisen hyväksymään tarkoitukseen. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että omaisuuden omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi.

Laitoksen hyväksynnän tai rekisteröinnin peruutus

38 §

Jos laitoksessa tai kalastusaluksessa vallitsevat olosuhteet tai niiden toiminta eivät vastaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia eikä epäkohtia ole valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta korjattu, on laitoksen tai kalastusaluksen hyväksyneen taikka rekisteröineen viranomaisen velvoitettava valvontakohte määrääjässä korjaamaan puutteet. Jos terveydelliset seikat edellyttävät, voidaan valvontakohteen hyväksyminen tai rekisteröinti peruuttaa väliaikaisesti kokonaan tai osittain asian käsittelyn ajaksi.

Jos korjauskehotusta ei noudateta, on valvontakohteen hyväksyminen tai rekisteröineen viranomaisen peruutettava valvontakohteelle antamansa hyväksyminen tai rekisteröinti.

Kunnan valvontaviranomaisen on eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen kehotuksesta ryhdyttävä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.

Laitoksessa käytettävää vettä ja laitoksen henkilökunnan terveydentilaa koskevien säännösten valvomien

39 §

Tämän lain mukaiset valvontaviranomaiset varmistavat, että laitoksessa, kalastusaluksessa ja tuotantotiloilla käytettävä vesi ja niissä eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevän henkilökunnan terveydentila täyttävät tartuntatautilaissa ja terveydensuojelulaissa sekä niiden nojalla asetetut vaatimukset.

Tämän luvun mukaisia valvontatoimenpiteitä koskevia säännöksiä sovelletaan myös silloin, kun 1 momentissa tarkoitettu vesi tai

henkilökunnan terveydentila ei täytä 1 momentissa mainituissa laeissa ja niiden nojalla asetettuja vaatimuksia. Asianomaisen valvontaviranomaisen on ilmoitettava edellä tarkoitetuista puutteista asianomaiselle tartuntatautilain tai terveydensuojelulain mukaiselle valvontaviranomaiselle tämän tarpeelliseksi katsomiin muihin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

6 luku

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku valtion tarkastuseläinlääkärin päätökseen

40 §

Valtion tarkastuseläinlääkärin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/96) säädetään. Lihantarkastuspäätökseen saavat muutosta hakea lihan omistaja, haltija ja tuottaja. Lihantarkastuspäätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava.

Lihantarkastuspäätös on annettava kirjallisena vain, jos lihan omistaja, haltija tai tuottaja sitä pyytää. Päätös on perusteltava ja siihen on liitettävä valitusosoitus. Kirjallinen lihantarkastuspäätös lähetetään asianomaiselle kirjeellä. Jollei muuta näytetä, asianomaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen kun kirje on annettu postin kuljetettavaksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu valitusaika lasketaan kirjallisen lihantarkastuspäätöksen tiedoksisaannista. Valitus on tehtävä kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa lihantarkastuspäätöksen tekemisestä.

Muutoksenhaku kunnan viranomaisen päätökseen

41 §

Kunnan viranhaltijan tämän lain nojalla antamaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta. Päätökseen tyytymättömällä on oikeus esittää oikaisuvaatimus 11 §:ssä tarkoitettulle lautakunnalle tai muulle toimielimelle. Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Viranhaltijan päätökseen

on liitettävä oikaisuvaatimuksen tekemiseen tarvittavat ohjeet. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä viipymättä.

Edellä 11 §:ssä tarkoitettun kunnan lautakunnan tai toimielimen tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Sen estämättä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, noudatetaan kunnan tarkastuseläinlääkärin antaman lihantarkastuspäätöksen ja sitä koskevan muutoksenhaun osalta 40 §:n säännöksiä. Jos eläin on tarkastettu elävänä muualla kuin teurastamossa tai teurastuspaikassa, on eläimen elävänä tarkastuksen tulosta koskeva päätös kuitenkin aina annettava kirjallisena.

42 §

Muutosta 50 §:n 1 momentissa tarkoitettua taksaa koskevaan päätökseen haetaan noudattaen, mitä muutoksenhausta kuntalaissa (365/95) säädetään.

Muutoksenhaku muun viranomaisen päätökseen

43 §

Muutoksen hakemisesta lääninhallituksen ja eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen säädetään hallintolainkäyttölaissa.

Uhkasakkoa koskeva valituskielto

44 §

Uhkasakon asettamista koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta valittamalla.

Täytäntöönpano

45 §

Tämän lain 28—30, 32, 33, 35—38, 40 ja 41 §:n nojalla tehtävässä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimus on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Oikaisuvaatimus ja valitus on käsiteltävä kiireellisinä.

7 luku

Rangaistussäännökset*Rangaistussäännökset*

46 §

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) käyttää elintarvikkeeksi taikka käsittelee, kuljettaa, tuo maahan tai vie maasta eläimistä saatavia elintarvikkeita tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten vastaisesti,

2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa laitoksessa tai kalastusaluksessa, jota ei ole tämän lain mukaisesti hyväksytty tai rekisteröity tai jonka hyväksyntä tai rekisteröinti on väliaikaisesti tai kokonaan peruutettu taikka jolla ei ole hyväksyttyä omavalvontajärjestelmää,

3) rikkoo viranomaisen tämän lain nojalla antamaa määräystä, kieltoa tai haltuunotto-päätöstä,

4) laitoksen valvojan huomautuksesta huolimatta laiminlyö 16 §:ssä tarkoitetun kirjanpidon pitämisen tai tietojen ilmoittamisen taikka 21 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen,

5) valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta toimittaa tuotantotalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia, tai

6) harjoittaa muuta kuin 1—5 kohdassa mainittua, tässä laissa tarkoitettua toimintaa tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti,

on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikkeehygieniasta annetun lain rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkin-taviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jota kokonaisuuden kannalta on pidettävä ilmeisen vähäisenä.

47 §

Rangaistus 52 §:ssä säädetyn salassapito-velvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikos-lain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä

ankarampaa rangaistusta.

Menettämisseuraamus

48 §

Vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä käsitelty, valmistettu, kuljetettu, maahan tuotu, maasta viety tai myytävänä pidetty eläimistä saatava elin-tarvike taikka sen arvo voidaan tuomita kokonaan tai osaksi valtiolle menetetyksi.

Edellä 46 ja 47 §:ssä tarkoitettujen rikosten tuottaman taloudellisen hyödyn ja rikosten tekemiseen käytetyn esineen tai muun omaisuuden tuomitsemisesta valtiolle mene-tetyksi noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä säädetään.

8 luku

Erinäiset säännökset*Maksut*

49 §

Valtion tehtävänä tämän lain mukaan ole-vasta lihantarkastuksesta, sen edellyttämistä tutkimuksista, laitoksen valvonnasta, sekä laitosten ja niiden omavalvontajärjestelmien hyväksymisestä on perittävä laitokselta valtiolle maksu, jollei Euroopan yhteisön lain-säädännöstä muuta johdu. Euroopan yhteisön lainsäädännön niin edellyttäessä on myös vierasainevalvonnasta perittävä laitokselta maksu. Asetuksella voidaan säätää, että vierasainevalvontaan liittyvä maksu voidaan periä myös tuotantotalta tai paliskunnalta.

Maksu on perittävä myös laitosten raken-tamissuunnitelmia koskevasta tavanomaista laajemmasta neuvonnasta.

Maksujen määräämisessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään, jollei Euroopan yhteisön lainsäädän-nöstä muuta johdu. Asianomainen ministeriö antaa tarvittaessa Euroopan yhteisön lain-säädännön edellyttämät asiaa koskevat tar-kemmat määräykset.

50 §

Kunnan on perittävä elinkeinonharjoittajal-ta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu seuraavien tämän lain tarkoittamien tehtävien suorittamisesta:

1) lihan tarkastus ja siihen liittyvä valvonta;
2) lihan käsittelylaitosten ja lihan kylmävalvontajärjestelmien valvonta;

3) muualla kuin laitoksessa suoritettavasta lihan tarkastukseen kuuluvasta eläimen elävänä tarkastaminen;

4) laitosten ja niiden omavalvontajärjestelmien hyväksyminen ja kalastuslaitosten rekisteröinti;

5) Euroopan talousalueen tai Euroopan yhteisön ulkopuolelle eläimistä saatavia elintarvikkeita vievien laitosten valvonta siltä osin kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavallista kattavampaa valvontaa; sekä

6) maidontuotantolaitosten tarkastus.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään on kunnan Euroopan yhteisön lainsäädännön niin edellyttäessä perittävä muustakin valvonnasta sekä siihen liittyvistä tarkastuksista ja tutkimuksista maksu sellaisena kuin Euroopan yhteisön lainsäädäntö edellyttää.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut maksut määritellään siten, että ne vastaavat enintään suorituksen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia, jollei Euroopan yhteisön lainsäädännöstä muuta johdu. Asianomainen ministeriö antaa Euroopan yhteisön lainsäädännön edellyttämät tarkemmat määräykset 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista maksuista.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut maksut saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään.

51 §

Euroopan yhteisön lainsäädännön niin edellyttäessä laitoksen on maksettava kyseisen velvoitteen mukaisten ulkomaisten tarkastajien laitoksessa suorittamista tarkastuksista aiheutuvat kulut.

Jos eläimen elävänä tarkastamisen on suorittanut muu eläinlääkäri kuin kuntaan tai kuntayhtymään virkasuhteessa oleva eläinlääkäri, maksaa tarkastuksen pyytjä eläinlääkärille korvauksen tarkastuksesta.

Salassapitovelvollisuus

52 §

Joka tämän lain noudattamista valvoessaan taikka valvontaan liittyyvää tehtävää suoritta-

essaan on saanut tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta, liike- tai ammatillisuudesta taikka yksityisen henkilökohtaisista oloista, ei saa ilman asianomaisen suostumusta ilmaista sivulliselle tai käyttää yksityiseksi hyödykseen näin saamiaan tietoja.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä tietojen ja asiakirjojen antamista:

1) valtion ja kunnan viranomaisille tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten;

2) syyttäjä- tai tulliviranomaisille taikka poliisille rikoksen selvittämistä varten;

3) muutoksenhakuja tutkivalle viranomaiselle tämän lain mukaisessa asiassa; eikä

4) Euroopan yhteisön lainsäädännön tai muun Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen edellyttämille ulkomaisille toimielimille ja tarkastajille kyseisen sopimuksen niin edellyttäessä.

Yksityisen henkilön terveydentilaa koskevien tietojen salassapidosta säädetään erikseen.

Rekisterit ja ilmoittaminen

53 §

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos pitää valtakunnallista rekisteriä kaikista hyväksytyistä laitoksista, rekisteröidyistä kalastuslaitoksista ja luetteloiduista ensisaapumispaikoista sekä hyväksymistään laboratorioista. Kunnan valvontaviranomainen pitää rekisteriä valvomistaan laitoksista, rekisteröimistään kalastuslaitoksista ja maidontuotantolaitoksista sekä luettelomistaan ensisaapumispaikoista. Rekistereihin voidaan tallettaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Kunta on velvollinen pyydettyään ilmoittamaan eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselle ja lääninhallitukselle kunnan suorittamaa valvontaa ja kunnan perimiä maksuja koskevia tietoja.

Valtionosuus

54 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92), jollei lailla toisin

säädettä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta tämän lain mukaiseen toimintaan.

Tarkemmat määräykset

55 §

Asianomainen ministeriö antaa Euroopan yhteisön lainsäädäntö huomioon ottaen tarkemmat määräykset:

1) tuotantotiloille, laitoksille, kalastusaluksille, ensisaapumispaikoille ja eläimistä saataville elintarvikkeille ja niiden käsittelylle asetettavista elintarvikehygieniaan liittyvistä vaatimuksista sekä näiden valvonnasta ja tarkastuksesta;

2) laitosten tarkemmasta määrittelystä sekä laitosten, ensisaapumispaikkojen, kalastusalusten ja maidontuotantotilojen hyväksymisestä, rekisteröinnistä ja luetteloinnista;

3) omavalvonnasta sekä näytteiden ottamisesta ja tutkimisesta;

4) lihantarkastuksesta ja elintarviketuotantoon käytettävien eläinten käsittelystä;

5) merkitsemisestä ja asiakirjoista;

6) laboratorioiden hyväksymisestä; sekä

7) tarvittaessa valvonta- ja tarkastushenkilökunnalle asetettavista pätevyysvaatimuksista.

Asianomainen ministeriö voi lisäksi antaa tarkempia määräyksiä eläimistä saatavien elintarvikkeiden myynnistä tuotantotilalla ja tuotantotilalta sekä erityisin ehdoin hyväksytyistä, pienistä laitoksista peräisin olevien eläimistä saatavien elintarvikkeiden myynnin alueellisesta rajoittamisesta.

Laboratoriot

56 §

Asianomainen ministeriö hyväksyy kansalliset vertailulaboratoriot eläimistä saatavien elintarvikkeiden tutkimuksia varten ja määrää niiden tehtävät.

Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitos hyväksyy laboratoriot, joissa voidaan tehdä tässä laissa tai sen nojalla määrättyjä tutkimuksia. Kunnan valvontaviranomainen hyväksyy kuitenkin laitoksen omavalvontajärjestelmän hyväksymisen yhteydessä laboratorion, jossa voidaan tehdä muita kunnan valvontavi-

ranomaisen edellyttämiä, omavalvontaan liittyviä tutkimuksia.

Virka-apu

57 §

Poliisi ja tullilaitos ovat velvollisia tämän lain mukaisten valvontaviranomaisten pyynnöstä antamaan valvontaviranomaisille virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaisten tehtävien suorittamisessa.

Eläinlääkärin ilmoittamisvelvollisuus

58 §

Jos eläinlääkäri tuotantotilalla suorittamansa eläinlääkärikäynnin yhteydessä havaitsee, että tuotantotilan eläinten terveydentila on sellainen, että se oleellisesti heikentää kyseisistä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieenistä laatua, on eläinlääkärin ilmoitettava tästä eläinten omistajalle tai haltijalle sekä asianomaiselle 12 §:n 1 momentissa tarkoitettulle tämän lain mukaisesta valvonnasta ja tarkastuksesta vastaavalle kunnan tai kuntayhtymän eläinlääkärille.

Tarkemmat säännökset

59 §

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, voidaan asetuksella säätää:

1) että lääninhallitus hyväksyy poroteurastamot ja poron teurastuspaikat sekä järjestää tämän lain mukaisen porojen lihantarkastuksen;

2) että porojen lihantarkastuksesta sekä teurastamon ja teurastuspaikan valvonnasta peritään maksu lihantarkastusta pyytäneeltä elinkeinonharjoittajalta;

3) että kunta huolehtii poroteurastamoiden ja porojen teurastuspaikkojen yhteydessä olevien laitosten hyväksymisestä ja valvonnasta; sekä

4) että kunta hyväksyy luonnonvaraisen riistan teurastamot ja järjestää niissä lihantarkastuksen ja valvonnan silloin, kun teurastusta ei suoriteta eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen hyväksymässä teurastamossa.

60 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarvittaessa asetuksella.

Asetuksella voidaan myös säätää, että asianomainen ministeriö voi antaa 1 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta tarkempia määräyksiä.

Muut kansainväliset sopimukset

61 §

Mitä tässä laissa säädetään Euroopan yhteisön lainsäädännöstä koskee myös Suomea sitovaa muuta kansainvälistä sopimusta kyseisen sopimuksen niin edellyttäessä.

9 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

62 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1997. Lain 12 §:n 1 momentti tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammi-kuuta 1998.

Tällä lailla kumotaan, niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) 6 päivänä toukokuuta 1994 annettu kalahygienialaki (330/94);

2) 28 päivänä kesäkuuta 1994 annettu li-
hahygienialaki (511/94);

3) samana päivänä annettu munavalmiste-
hygienialaki (517/94); sekä

4) 15 päivänä heinäkuuta 1994 annettu
maitohygienialaki (671/94).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

63 §

Kalahygienialain, lihahygienialain, muna-
valmistehygienialain sekä maitohygienialain
nojalla annetut asetukset ja maa- ja metsä-
talousministeriön päätökset jäävät kuitenkin
edelleen voimaan siihen saakka kunnes toi-
sin säädetään tai määrätään.

64 §

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat
asiat käsitellään tämän lain voimaan tullessa
voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Kumottujen lakien nojalla hyväksytyt lai-
tokset jatkavat toimintaansa tämän lain mu-
kaisina laitoksina. Niiden terveydensuojelu-
lain mukaisten elintarvikehuoneistojen, jotka
4 §:ssä tarkoitetulla asetuksella säädetään
kuuluviksi tämän lain soveltamisalaan ja
jotka ennen tämän lain voimaantuloa ovat
olleet toiminnassa, ei erikseen tarvitse hakea
tämän lain mukaista hyväksymistä. Kunta
toteaa mainitut elintarvikehuoneistot tämän
lain mukaisiksi laitoksiksi varmistuttuaan
siitä, että ne täyttävät tämän lain ja sen no-
jalla annettavien säännösten ja määräysten
vaatimukset.

Tämän lain voimaantullessa toiminnassa
olevat laitokset on saatettava tämän lain ja
sen nojalla annettujen säännösten ja mää-
räysten mukaiseksi asetuksella säädetävän
ajan kuluessa tämän lain voimaantulosta lu-
kien.

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Maa- ja metsätalousministeri *Kalevi Hemilä*